

Урок 34

Тема. Артур Конан Дойл: життя як детектив. Особливості сюжету і композиції оповідань про Шерлока Холмса. Шерлок Холмс як безпосередній учасник розв'язання сімейного конфлікту в оповіданні «*Пістрява стрічка*»

Мета уроку (розвиток компетентностей). *Предметних і комунікативних:* знання і розуміння цікавих фактів життя Е. По, сюжету оповідання «Золотий жук», поняття детективної літератури та різновидів детективу; *уміння* переказувати текст твору, акцентуючи увагу на змісті в цілому, окремих важливих деталях або фрагментах художнього тексту/медіатексту, ставити уточнювальні запитання до нього; визначати зв'язок між фрагментами неповної інформації з одного чи кількох різних джерел; визначати основну мету та прогнозувати наміри персонажа/ оповідача художнього тексту, висловлювати своє ставлення до зображених у творі людей, подій, ситуацій, явищ тощо. **Ключових:** розвиток уміння розмежовувати в художньому тексті/медіатексті фактичну інформацію, суб'єктивні судження та прихований підтекст; аргументовано висловлюватися про достовірність інформації і наводити аргументи для спростування або підтвердження суджень; імпровізувати з художнім текстом.

Обладнання: підручники, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація та корекція знань. Хвилинка творчості. Презентація фотоквестів, фанфіків «Золотого жука», цитатних характеристик Лєграна.

II. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми. Мотиваційна бесіда за висловлюванням письменника (с. 162 підручника).

Слово вчителя. Артура Конан Дойла літературна критика не вважала великим майстром слова. Але любов читачів випередила критику. Його твори користувалися шаленою популярністю ще за життя письменника, героя його детективів Шерлока Холмса вважали реальною особою і не дозволили автору перестати про нього писати. У чому ж успіх Артура Конан Дойла, чому його твори та герої залишаються цікавими для читачів і зараз?

Англійський письменник Джером Клапка Джером сказав про А. Конан Дойла: «Людина з великим серцем, велика на зріст, з великою душею». Щоб зрозуміти письменника, зрозуміти його творчість, необхідно прослідкувати, з чого все починалось. І чому його життя певною мірою нагадує детектив. Тому ми відправляємось у світ Артура Конан Дойла.

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу.

Цікавинка. Повне ім'я письменника Артур Ігнатіус Конан Дойл, скорочене Артур Дойл. Ім'я Конан йому дали на честь батькового дядька, відомого у свій час художника і літератора Мішеля Конана. Той дуже любив Артура, турбувався про його майбутнє і навіть оплатив його навчання в коледжі. Ставши письменником, вдячний Артур використав ім'я як частину прізвища у письменницькому псевдонімі - Конан Дойл. Зустрічаються варіанти написання прізвища: Конан Дойль, Конан-Дойль, Конан-Дойл, усі вони вважаються нормативними.

У книзі спогадів «Справжній Конан Дойл» син Адріан так описав свого батька: «Його індивідуальність була помітною навіть в особливостях розумового складу. Наприклад, він міг продемонструвати силу пам'яті, яка межувала з трюком. Якщо комусь хотілось проєкзаменувати його за якоюсь книгою, яку він не тримав в руках років зо 20, то міг зразу переказати сюжет і перерахувати всіх персонажів... Його спостережливність була дуже гострою, він міг лише поглянувши на людину, визначити її звички і рід занять».

Знайомство з особистістю письменника та його творчістю. Опрацювання матеріалу підручника на с. 162-165.

Фільм освітнього проєкту «Енциклопедія на Ютубі» «Конан Дойл Артур»:
<https://www.youtube.com/watch?v=GNvJSBPdA8k&t=1s>

IV. Формування нових знань, умінь, навичок і компетенцій.

Знайомство з творчістю письменника. Конан Дойл був сучасником відомих вам письменників Р. Кіплінга, Р.Л. Стівенсона та О. Вайльда. З такими геніями важко конкурувати. Тоді творчості письменника поблажливо відводили місце серед «розважальної» книжкової продукції, але час розсудив інакше. За своє довге літературне життя митець написав 70 книг, які складають 3 групи:

- історичні твори («Вигнанці», «Подвиги бригадира Жерара», «Родні Стоун»);
- науково-фантастичні повісті («Втрачений світ», «Маракотова безодня», «Отруєний пояс»);
- детективний цикл про Шерлока Холмса;

Словник. Цикл (у літературі) – сукупність художніх творів, які відповідно авторського задуму об'єднані жанром, темою, персонажами, місцем і часом дії.

Особливості детективного циклу про Шерлока Холмса.

1. Форма оповіді - записки доктора Вотсона про Шерлока Холмса.
2. Схожість побудови оповідань: розповідь про злочин або таємницю, сам процес розгадування, розкриття секретів дедуктивного методу Шерлока Холмса.
3. Внутрішній зв'язок між оповіданнями (характери героїв розвиваються, в деяких творах згадуються колишні справи тощо).

Історія створення циклу. Ідея створення циклу оповідань, об'єднаних спільним героєм – Шерлоком Холмсом, прийшла до Конан Дойла, коли він читав щомісячники, які пропонували пасажирам у поїздах. Коли журнал «Стренд» замовив Конан Дойлу 6 оповідань про детектива, він не прогадав - наклад видання збільшився майже удвічі. Зранку в день виходу чергового номера біля редакції збиралися величезні черги. Конан Дойлу не подобалось, що його сприймають лише, як автора творів про Шерлока Холмса, і у 1893 р. він «поховав» свого найвідомішого героя, та невдовзі був змушений на вимогу обурених читачів «воскресити» його.

Всього Конан Дойл написав про Шерлока Холмса дев'ять книжок: чотири романи - «Етюд у багряних тонах», «Знак чотирьох», «Собака Баскервілів», «Долина жахів» та п'ять збірок, що містять 56 оповідань - «Пригоди Шерлока Холмса», «Записки про Шерлока Холмса», «Повернення Шерлока Холмса», «Його прощальний уклін», «Архів Шерлока Холмса». Детективні твори Конан Дойла українською мовою переклали Микола Дмитренко та Володимир Панченко.

Робота з художнім текстом. Читання, стислий переказ та коментування оповідання «Пістрява стрічка». Обговорення первинного сприйняття твору.

- Що було для вас особливо цікавим і незвичайним у цьому оповіданні?
- Хто герої твору? Чи можемо ми сказати, що вони чимось особливі?
- Чим зацікавлює читача сюжет твору?
- Як ви зрозуміли назву твору? Що ви думаєте про фінал історії з пістрявою стрічкою?
- Як Холмсу вдалося врятувати дівчину? Які деталі допомогли йому розкрити злочин Ройлотта?
- Що автор викриває в цьому оповіданні?

Робота над змістом та композицією оповідання. Евристична бесіда.

- Які частини в змісті твору ми можемо виокремити?

- Назвіть кожну з частин твору. Створіть (запишіть) план подій.
- Пригадайте з попередніх уроків особливості побудови детективу. Чи відповідає побудова оповідання «Пістрява стрічка» особливостям побудови детективу?

Визначення елементів композиції твору.

Експозиція – спогади Вотсона про початок цієї справи.

Зав'язка – звернення дівчини за допомогою до Шерлока Холмса;

Розвиток подій – обстеження будинку Холмсом, засада в кімнаті Джулії.

Кульмінація – поява змії, розкриття злочину, покарання злочинця.

Розв'язка. Холмс пояснює Вотсону незрозумілі деталі справи родини Ройлоттів.

Дослідження художніх засобів створення таємничої атмосфери.

1 група. Дослідження пейзажу.

- У яку пору року відбуваються події?
- Знайдіть та зачитайте опис природи.
- Чи співпадають за настроєм опис природи та події твору?

2 група. Дослідження портретів.

- Зачитайте портрет Хелін Стоунер. Що в її вигляді свідчило про те, що її охопив страх?
- Кого боялася Хелін Стоунер?
- Зачитайте портрет Грімсбі Ройлотта. На які деталі зовнішності звертає нашу увагу автор? Які виразні деталі свідчать про те, що Грімсбі Ройлотт – лиха людина?

3 група. Дослідження інтер'єру.

- опишіть будинок, де відбуваються події. Які порівняння використовує автор?
- Що здалося дивним Шерлоку Холмсу в кімнаті дівчини? Які предмети в кімнаті Ройлотта привернули увагу детектива? Про що Шерлоку «розповіли» меблі в будинку?
- Як помешкання Ройлотта характеризує його господаря?

Висновки: всі художні деталі, портрети, пейзаж, інтер'єр, русі дії героїв поступово створюють атмосферу таємничості та напруженості, пік напруженості досягає своєї кульмінації під час зустрічі зі змією.

Критично мислимо, розрізняємо факти і неправильні судження.

1. Існує повір'я, що змії п'ють молоко. Але всі змії – хижаки. Вони харчуються тільки здобутими ними тваринами, іноді – комахами або навіть яйцями, поглинаючи їх цілком. І, як всі інші рептилії, змії не можуть засвоювати лактозу, тому молоко для них отруйне. Насправді, змії люблять чисту воду, але п'ють при цьому досить мало.

2. Оскільки у змії немає барабанних перетинок, учені довго вважали, що вони майже нічого не чують, або чують тільки свист. Однак останні дослідження це спростовують. Внутрішнє вухо у змії вміє вловлювати вібрації черепа, а також нижньої щелепи. Образно кажучи, «вухом» змії служить вся її голова. Вони непогано чують все, що відбувається навколо них, – наприклад, кроки людей, шурхіт та інше. Змії користуються слухом на полюванні. Висуваючи язика, змії також уловлюють вібрації від переміщення здобичі. При цьому вони найкраще сприймають низькочастотні звуки, а до високочастотних менш чутливі. Тому змію підкликати свистом неможливо. А ще змії взагалі не піддаються дресируванню.

3. Змія не може повзти по вільно висячій мотузці, їй потрібна тверда поверхня.

V. Закріплення вивченого матеріалу, узагальнення та корекція знань.

Творчі завдання.

1. Перемога дає відчуття насолоди тоді, коли твій супротивник сильний і розумний. Доведіть за допомогою навідних питань, що Ройлотт – серйозний суперник для Холмса.
 - Як Шерлок Холмс характеризує Ройлотта?
 - Що ми знаємо про життя лікаря Ройлотта?

- Чи можемо ми стверджувати, що він був причетний до злочинів раніше?
- Чому всі вважають його дивною людиною?
- Як він поводить ся з падчерками? Чому він не хоче допустити їхнього одруження?
- Чи правий Холмс, говорячи: «...хто копає комусь яму, сам у неї й попадає»?
- Що уособлює собою образ Ройлотта? Чи можна сказати, що перемога Шерлока Холмса над Ройлоттом – це перемога Добра над Злом.

2. Моделювання ситуації. Чи змінився б тон оповіді зі зміною оповідача: від імені автора, від імені Хелін Стоунер? Як саме?

3. Моделювання ситуації. Англійці створили для операційної системи MacOS пошукову програму Sherlock. Які пошукові запити в сервісі Google або іншій пошуковій системі міг би робити Шерлок Холмс, розслідуючи справу про пістряву стрічку?

4. Зробіть висновки про роль Шерлока Холмса у розв'язанні родинного конфлікту.

Інтерактивні справи. «"Пістрява стрічка". Ланцюжок подій»: <https://learningapps.org/display?v=pdni8q40k24> та «"Пістрява стрічка". Елементи сюжету»: <https://learningapps.org/display?v=p5wxkabmt24>

VI. Підбиття підсумків, рефлексія.

Завершіть речення. Сьогодні я зрозумів(-ла)/дізнався(-лась)/розібрався(-лась)... Я хочу похвалити себе за те, що сьогодні на уроці... У мене залишились запитання щодо...

Працюємо вдома. 1. Прочитайте і перекажіть оповідання «Пістрява стрічка». 2. Поміркуйте, що об'єднує таких двох різних людей, як Холмс і Вотсон. 3. Поясніть, чим відрізняється логічна пара героїв «розслідувач і оповідач» у Е. По та А. К. Дойла. 4. Простежте за рухом думки Шерлока Холмса. Складіть план її розвитку. Установіть, які факти ведуть розслідування хибним шляхом, а які допомагають викрити злочинця